

Το Πολιτικό Βαρόμετρο της Public Issue, 2004 – 2012

Στις Συμπληγάδες των κομμάτων και της προπαγάνδας: Ένας απολογισμός, με αφορμή το 100^ο κύμα της έρευνας

Των ΓΙΑΝΝΗ ΜΑΥΡΗ και ΓΙΩΡΓΟΥ ΣΥΜΕΩΝΙΔΗ¹

Εισαγωγή

Τον περασμένο Μάρτιο, πραγματοποιήθηκε το 100^ο κύμα της μηνιαίας τηλεφωνικής έρευνας του Πολιτικού Βαρόμετρου (ΠΒ)², με βάση το οποίο η Public Issue καθιέρωσε το 2004, για πρώτη φορά στην Ελλάδα, την «εκτίμηση εκλογικής επιρροής». Με αυτή την ευκαιρία επιχειρείται ένας απολογισμός της μεθοδολογίας, καθώς και των εκτιμήσεων που η εταιρεία δημοσιοποίησε, κατά τις διαδοχικές βουλευτικές εκλογικές αναμετρήσεις (Β2004, Β2007, Β2009).³

Η Public Issue εγκαινίασε τη συστηματική παρακολούθηση της πρόθεσης ψήφου, με τη χρήση της **τηλεφωνικής μεθόδου**, στις αρχές εκείνου του έτους και κατά τη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου των βουλευτικών εκλογών (7/3/2004). Έκτοτε, το ΠΒ παρακολουθεί τη διαχρονική εξέλιξη των διαθέσεων του εκλογικού σώματος και έχει αποτυπώσει συστηματικά τις τάσεις της πολιτικής σκηνής, καλύπτοντας **τρεις εκλογικούς κύκλους** (2004-2007, 2007-2009, 2009-2012). Το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, που καλύπτει το ΠΒ, συμπίπτει ουσιαστικά με την περίοδο που μπορεί να περιγραφεί και ως «ύστερη Μεταπολίτευση». Μετά από μια οκταετία (2004-2012), το ΠΒ της Public Issue έχει αναδειχθεί πλέον στο μακροβιότερο και συστηματικότερο ερευνητικό εργαλείο τηλεφωνικής έρευνας, για την αποτύπωση του πολιτικού, οικονομικού και κοινωνικού κλίματος⁴.

1. Καθιέρωση μέσα από αντιπαραθέσεις

Η επιστημονική και δημοσιογραφική καθιέρωση του ΠΒ κάθε άλλο παρά ανώδυνη υπήρξε, το αντίθετο. Εξαρχής, βρέθηκε αρκετές φορές στο στόχαστρο δημοσιογραφικών επικρίσεων και πολιτικών επιθέσεων, που στόχο είχαν την απαξίωση και την αποδόμησή τόσο του εργαλείου, όσο και της ίδιας της εταιρείας. Η εξήγηση θα πρέπει να αναζητηθεί λιγότερο

¹ Ο Γιάννης Μαυρής είναι πολιτικός επιστήμονας Ph.D, Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος της Public Issue (www.mavris.gr). Ο Γιώργος Συμεωνίδης είναι μαθηματικός M.sc, αναλυτής στατιστικών υποδειγμάτων της Public Issue.

² Οι έρευνες πραγματοποιούνται σε μηνιαία βάση από το 2004 για λογαριασμό, στην αρχή, του ραδιοφωνικού, στη συνέχεια και του τηλεοπτικού σταθμού ΣΚΑΪ, καθώς και της εφημερίδας ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ.

³ Η αποτίμηση των προβλέψεων που πραγματοποίησε η εταιρεία στις υπόλοιπες εκλογικές αναμετρήσεις (δημοτικές και νομαρχιακές 2006, ευρωεκλογές 2009) αποτελεί αντικείμενο ξεχωριστής ανάλυσης, στο μέτρο που αυτές οι προβλέψεις δεν στηρίχθηκαν στα αποτελέσματα του Βαρόμετρου.

⁴ Στην ιστορία των ελληνικών δημοσκοπήσεων της μεταπολιτευτικής περιόδου, τόσο το (τακτικό ελληνικό) Ευρωβαρόμετρο, που διεξάγεται για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής από το 1980, όσο και η έρευνα «Τάσεις» της MRB, που διεξάγεται, σε συνδρομητική βάση από το Νοέμβριο του 1987, αν και καλύπτουν μεγαλύτερη χρονική διάρκεια, αφενός στηρίζονται σε προσωπικές (face-to-face) συνεντεύξεις και αφετέρου πραγματοποιούνται, σε εξαμηνιαία βάση. Επίσης, η «Έρευνα καταναλωτικής εμπιστοσύνης» του IOBE/DG ECFIN είναι μεν μηνιαία τηλεφωνική, αλλά περιλαμβάνει μόνον δείκτες καταναλωτικού κλίματος.

στην υφιστάμενο οικονομικό ανταγωνισμό μεταξύ των εταιριών του κλάδου και περισσότερο στην άμεση εμπλοκή των δημοσκοπήσεων (και δημοσκοπών) στον κομματικό και πολιτικό ανταγωνισμό και τον πόλεμο της προπαγάνδας. «Πηγή του κακού» αποτέλεσε η αφετηριακή επιλογή της εταιρείας, η οποία έχει τηρηθεί απαρέγκλητα μέχρι σήμερα, να μην επιτρέψει την χειραγωγική χρήση των ερευνών της. Ας σημειωθεί, παρενθετικά, ότι αν και προϋπήρχε, η ανοικτά χειραγωγική χρήση των δημοσκοπήσεων, άνθησε κυρίως στην περίοδο διακυβέρνησης Κ.Σημίτη και έφθασε στο απόγειό της το 2004 (**γράφημα 1** και Μαυρή 2006).⁵

Ουσιαστικά, οι οποιοσδήποτε επιστημονικές και μεθοδολογικές καινοτομίες που αποπειράθηκε να εισάγει η εταιρεία στην εμπειρική πολιτική έρευνα δεν προκάλεσαν επιστημονική συζήτηση, ούτε έγιναν αντικείμενο καλόπιστης κριτικής. Η άμεση εμπλοκή των δημοσκοπήσεων στο πολιτικό παιχνίδι, (το τρίγωνο δημοσκοπήσεις, Μέσα, κόμματα), και ταυτόχρονα η σημαντική απουσία ακαδημαϊκής πολιτικής έρευνας δεν επέτρεψαν να δημιουργηθούν ευνοϊκές συνθήκες, ούτως ώστε να υπάρξει μια γόνιμη επιστημονική συζήτηση. Δεν κατέστη δυνατή η ανάπτυξή της, μεταξύ των εταιριών του κλάδου ή και της ακαδημαϊκής κοινότητας, σχετικά με τα σημαντικά μεθοδολογικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η έρευνα κοινής γνώμης και γενικότερα η κοινωνική έρευνα στην Ελλάδα.

Η τηλεφωνική μέθοδος και το ... ντέρμπυ του 2007

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της κατάστασης αποτελεί η διένεξη που υπήρξε, σχετικά με την τηλεφωνική μέθοδο. Αν και η τηλεφωνική μέθοδος αποτελεί εδώ και δύο δεκαετίες τον κανόνα στις δημοσκοπήσεις πρόθεσης ψήφου⁶, όχι μόνο στις ΗΠΑ αλλά και στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης, η καθιέρωσή της στην Ελλάδα, για πρώτη φορά το 2004, προκάλεσε –αδικαιολόγητα- σφοδρές αντιδράσεις και αποκάλυπτες επιθέσεις, που προήλθαν τόσο από στελέχη του (τότε κυβερνώντος) ΠΑΣΟΚ όσο και από τα (τότε φιλοκυβερνητικά) ΜΜΕ. Ως αιτιολογία για αυτές τις αντιδράσεις προβλήθηκε η «αναξιολογία» της τηλεφωνικής μεθόδου⁷, έναντι της μέχρι τότε χρησιμοποιούμενης μεθόδου των προσωπικών συνεντεύξεων και κυρίως της γηγενούς πατέντας της «κάλπης». Μάλιστα, ο τότε κυβερνητικός εκπρόσωπος Χρήστος Πρωτόπαπας επιτέθηκε ευθέως στην εταιρεία χαρακτηρίζοντας την τηλεφωνική μέθοδο «μεθοδολογικά αναξιόπιστη και πολιτικά επισφαλή»⁸.

⁵ Αναλυτικά στοιχεία για τον «πόλεμο της προπαγάνδας» μέσω δημοσκοπήσεων, μπορεί να αναζητήσει κάθε ενδιαφερόμενος/η στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.mavris.gr/category/m/polls-and-propaganda/> Ο αναγνώστης θα πρέπει να λάβει υπόψη του, ότι τα τεκμήρια προπαγανδιστικής χρήσης των δημοσκοπήσεων που παρατίθενται, περιορίζονται ως προς δύο σημεία: 1) Αφορούν, λόγω ευκολίας αναπαραγωγής τους, μόνον τον Τύπο, ενώ η τηλεόραση παίζει τον καθοριστικό ρόλο. 2) Προέρχονται μόνο από τον Τύπο της «Δημοκρατικής Παράταξης», αυτό όμως δεν σημαίνει ότι παρόμοια χρήση δεν γίνεται και από Μέσα του συντηρητικού χώρου.

⁶ Είναι χαρακτηριστικό ότι, ήδη από το 1989, η εταιρεία Gallup εγκατέλειψε οριστικά την παλαιά μέθοδο των συνεντεύξεων πρόσωπο με πρόσωπο, για να στραφεί αποκλειστικά στις τηλεφωνικές έρευνες.

⁷ Μια σύντομη παράθεση των πλεονεκτημάτων και των μειονεκτημάτων της τηλεφωνικής μεθόδου υπάρχει στο Μαυρή και Συμεωνίδης 2005.

⁸ Βλέπε τα ντοκουμέντα της σχετικής αντιπαράθεσης, καθώς και τη θέση του ΣΕΔΕΑ, που έλαβε αποστάσεις από την εταιρεία, στο αφιέρωμα: «Η πολιτική αντιπαράθεση για τις δημοσκοπήσεις στις εκλογές του 2004», στην ιστοσελίδα: <http://www.mavris.gr/791/polls-2004-attack/>

ΓΡΑΦΗΜΑ 1: Προπαγάνδα μέσω δημοσκοπήσεων στις εκλογές του 2004. Πως η διαφορά των πέντε μονάδων εμφανιζόταν ως...ντέρμπυ



ΓΡΑΦΗΜΑ 2: Προπαγάνδα μέσω δημοσκοπήσεων το 2006. Το ΠΑΣΟΚ εμφανίζεται να προηγείται στις δημοσκοπήσεις, ωστόσο θα χάσει με μεγάλη διαφορά τόσο τις Δημοτικές/Περιφερειακές του Οκτωβρίου 2006, όσο και τις Βουλευτικές εκλογές του επόμενου έτους



ΓΡΑΦΗΜΑ 3: Προπαγάνδα μέσω δημοσκοπήσεων στις εκλογές του 2007. Πως η διαφορά των τεσσάρων μονάδων εμφανιζόταν τώρα ως...ισοπαλία



Αξίζει να αναφερθεί, ότι στη συγκεκριμένη εκλογική αναμέτρηση, οι υπόλοιπες εταιρείες δημοσκοπήσεων (με εξαίρεση την RASS) έμειναν, κατά κανόνα, προσκολλημένες στη χρήση της μεθόδου των προσωπικών συνεντεύξεων. Όμως, μετά τις εκλογές του 2004, η επιτυχία της Public Issue στην πρόβλεψη του εκλογικού αποτελέσματος έγινε αφορμή να καμφθούν οι όποιες ενστάσεις και να εδραιωθεί η τηλεφωνική μέθοδος. Γεγονός, που με τη σειρά του οδήγησε σταδιακά το σύνολο των εταιρειών του κλάδου να την υιοθετήσει, σε αντίθεση με τις εντονότερες ενστάσεις, που είχαν εκφραστεί αρχικά, ακόμη και από τους εκπροσώπους του κλάδου (ΣΕΔΕΑ).

Οι επιθέσεις κατά της εταιρείας και της μεθοδολογίας που χρησιμοποίησε συνεχίστηκαν αμείωτες, κατά τη διάρκεια του επόμενου εκλογικού κύκλου, 2004–2007. Η εταιρεία βρέθηκε τώρα στο στόχαστρο, διότι οι τάσεις του εκλογικού σώματος εξακολουθούσαν να ευνοούν την κυβέρνηση της ΝΔ και δεν είχαν μεταβληθεί, ακόμη, προς όφελος του ΠΑΣΟΚ. Είναι από αυτήν την άποψη χαρακτηριστική η προπαγανδιστική εκστρατεία, με στόχο να «αλλάξει το κλίμα» υπέρ του ΠΑΣΟΚ, ήδη από την άνοιξη του 2006 (γράφημα 2). Η εκστρατεία ατόνησε, μετά το δυσμενές για την αντιπολίτευση εκλογικό αποτέλεσμα των Δημοτικών/Νομαρχιακών εκλογών του φθινοπώρου 2006, για να επαναληφθεί, ωστόσο, και πάλι λίγους μήνες μετά, το καλοκαίρι του 2007. Μόλις τρεις μήνες πριν τις εκλογές του Σεπτεμβρίου, στις οποίες η ΝΔ επιβεβαίωσε την κυριαρχία της, η αναμέτρηση εμφανιζόταν ως «ισοπαλία» (γράφημα 3 και παρακάτω).⁹

Αυτή τη φορά, κύριο στόχο των επικρίσεων κατά της Public Issue αποτέλεσε η *κατάργηση της μεθόδου της στάθμισης των αποτελεσμάτων* με την μεταβλητή της προηγούμενης ψήφου.¹⁰ Αποκορύφωμα, όμως, των καθεστωτικών πρακτικών για τον έλεγχο των δημοσκοπήσεων στις εκλογές του 2007, αποτέλεσε η ανοικτή επίθεση του τότε εκπροσώπου Τύπου του ΠΑΣΟΚ Γιάννη Ραγκούση, ο οποίος, μόλις δύο εβδομάδες πριν τις εκλογές του 2007, αμφισβήτησε και πάλι την αξιοπιστία της εταιρείας, καλώντας την μάλιστα «να λογοδοτήσει την επαύριο των εκλογών στον ελληνικό λαό (!)».¹¹

Παρά την εξαιρετικά επιτυχή πρόβλεψη του εκλογικού αποτελέσματος, στις εκλογές της 16^{ης} Σεπτεμβρίου του 2007 (βλέπε και παρακάτω), οι επικρίσεις κατά της εταιρείας δεν τερματίστηκαν. **Τον Απρίλιο του 2009**, δηλαδή μόλις 1½ χρόνο μετά, εκδηλώθηκε νέα επίθεση, όταν η Public Issue εκτίμησε για πρώτη φορά **-πέντε (5) μήνες πριν από την εκλογική συντριβή της ΝΔ-** τη διαφορά μεταξύ ΠΑΣΟΚ και ΝΔ σε **7,5%**, υπέρ του ΠΑΣΟΚ¹². Η εκτίμηση αυτή, που –σημειωτέον– δημοσιεύθηκε στην ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ¹³, αν και κατέγραψε εξαιρετικά έγκαιρα, όπως αποδείχθηκε τελικά, την συντελεσθείσα μεταστροφή του εκλογικού σώματος υπέρ του ΠΑΣΟΚ, προκάλεσε θύελλα αντιδράσεων. Χαρακτηριστικότερο όλων των (έντυπων) επιθέσεων είναι το πρωτοσέλιδο της

Γράφημα 4:
ΑΥΡΙΑΝΗ (12/4/2009)



⁹ Βλέπε το αφιέρωμα: *Η πολιτική αντιπαράθεση για τις Δημοσκοπήσεις στις εκλογές του 2007*, στην ιστοσελίδα: <http://www.mavris.gr/916/polls-2007-attack/> και Μαυρής 2006.

¹⁰ Βλέπε σχετικά τη διαδικτυακή αντιπαράθεση με τον Αλέξανδρο Μελίδη «περί μεθοδολογίας», στην ιστοσελίδα: http://www.mavris.gr/41/methodology_polls/ Αναφορά στα μειονεκτήματα της πολιτικής στάθμισης βρίσκεται στο Μαυρής και Συμεωνίδης 2007.

¹¹ Ολόκληρη η σχετική δήλωση του Γιάννη Ραγκούση υπάρχει στην ιστοσελίδα <http://www.mavris.gr/916/polls-2007-attack/> Φυσικά, ο κ.Ραγκούσης ουδέποτε αισθάνθηκε την ανάγκη να επανορθώσει.

¹² Η μεταστροφή υπέρ του ΠΑΣΟΚ είχε ξεκινήσει από τον Σεπτέμβριο του 2008. Το επίμαχο κύμα του Απριλίου 2009 του ΠΒ βρίσκεται στην ιστοσελίδα: <http://www.publicissue.gr/1102/varometro-april-2009/>

¹³ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, Κυριακή 12/4/2009. Βλέπε σχετικά την ιστοσελίδα: http://news.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_politics_2_12/04/2009_310955

Αυριανής, την Κυριακή 12 Απριλίου 2009, υπό τον χαρακτηριστικό τίτλο: «Μαΐμουδιά 7,5 μονάδων από τον Αλαφούζο!!!» (βλέπε το πρωτοσέλιδο στο [γράφημα 4](#)), με υπέρτιτλο: «Εκβιάζει τον Καραμανλή και αποδομεί την κυβέρνηση με στημένα γκάλοπ»¹⁴. Η εφημερίδα επανήλθε στο θέμα με το κύριο άρθρο της, την επομένη (13/4/2009), αναφέροντας ότι στην «προχθεσινή 'δημοσκόπηση' όπου, προσέξτε, κατ' εκτίμηση ψήφου, η διαφορά του ΠΑΣΟΚ έναντι της Νέας Δημοκρατίας εκτινάσσεται στις 7,5 μονάδες! (...) τούτο συμβαίνει **ενώ όλες οι προηγηθείσες έρευνες δεν δείχνουν τη διαφορά πάνω από 4,5 μονάδες** [υπ.ΓΜ-ΓΣ], ενώ έχουν αποτιμηθεί θετικά και τα πρόσφατα μέτρα της κυβέρνησης στον τομέα της αστυνόμευσης».

Η αντιπαράθεση στις Ευρωεκλογές του 2009

Ωστόσο, η πλέον ακραία και απολύτως άδικη επίθεση κατά της Public Issue εκδηλώθηκε στις **Ευρωεκλογές του 2009**.¹⁵ Όπως προκύπτει τελικά, αυτό που δεν συγχωρείται στην εταιρεία είναι η διαρκής αντίσταση στην χειραγωγική (προπαγανδιστική) χρήση των δημοσκοπήσεων και η «μη-διευκόλυνσή» της. Ας σημειωθεί, παρενθετικά, διότι η αναλυτική απάντηση σε αυτό το ζήτημα θα δοθεί αλλού, ότι οι Ευρωεκλογές του 2009 ήταν από όλες τις απόψεις πρωτοφανείς. **Ο ασαφής χαρακτήρας τους, η ανυπαρξία διακυβέυματος, η εξαιρετικά συντετηγημένη προεκλογική περίοδος και κυρίως η πρωτόγνωρη για τα μέχρι τότε ελληνικά δεδομένα αποχή (36%),** δημιουργούσαν ασυνήθιστη ρευστότητα και καθιστούσαν τις εκλογικές εκτιμήσεις εξαιρετικά δύσκολες, δεδομένου ότι δεν υπήρχε προηγούμενη εκλογική εμπειρία για τα νέα φαινόμενα.

Αφορμή τώρα στάθηκε κατά κύριο λόγο η υπερεκτίμηση –λόγω της αυξημένης αποχής- του ποσοστού των Οικολόγων¹⁶, παρά το γεγονός ότι η επιρροή του συγκεκριμένου κόμματος αποτέλεσε πρόβλημα για όλες τις εταιρείες του κλάδου¹⁷. Ενδεικτικό πάντως της σύγχυσης, αλλά και της δημοσιογραφικής προκατάληψης και αμετροπέειας είναι και το ακόλουθο: η Public Issue κατηγορήθηκε για την αποτυχία του...exit poll της, ενώ δεν είχε καν πραγματοποιήσει τέτοιο και ενώ είχε εξηγήσει εκτενώς και τους λόγους για τους οποίους δεν εμπιστευόταν τη συγκεκριμένη μέθοδο!

Στην επίθεση συμμετείχε επίσης πρωταγωνιστικά και ο Γιάννης Πρετεντέρης, με το άρθρο του, υπό τον τίτλο: «Οι συνωμότες!...» (Το Βήμα 10/6/2009)¹⁸. Στο εν λόγω άρθρο δεν αμφισβήτησε απλώς την επιστημονική αξιοπιστία της εταιρείας, αλλά άφησε σαφείς υπαινιγμούς για την ηθική της αξιοπιστία, κατηγορώντας την, εμμέσως, για συνωμοσία! Τα επιχειρήματα που αναπτύχθηκαν στο σύνολο των εν λόγω δημοσιευμάτων ήταν τουλάχιστον αφελή. Αμφισβητήθηκε ακόμη και η δυνατότητα πρόβλεψης του εκλογικού αποτελέσματος (!), τη στιγμή που στη διεθνή βιβλιογραφία υπάρχει αχανές πλήθος αντίστοιχων προβλέψεων, τόσο από εταιρείες δημοσκοπήσεων, όσο και από ακαδημαϊκούς ερευνητές.

¹⁴ Το πρωτοσέλιδο της εφημερίδας, στην ιστοσελίδα: <http://www.mavris.gr/1169/polls-2009-attack/> Μια περίληψη του κύριου άρθρου της στην ιστοσελίδα: <http://www.capital.gr/news.asp?id=714097>

¹⁵ Βλέπε σχετικά το άρθρο του Γιάννη Λούλη, ο οποίος πρωτοστάτησε σε αυτήν την επίθεση, στον *Ελεύθερο Τύπο* με τίτλο: «Το φιάσκο των δημοσκοπών» (Πέμπτη 11/6/2009), (<http://www.johnloulis.gr/default.asp?siteID=1&pageID=5&tablePageID=1&langID=1&entryID=438>) και το αφήγημα του Ν. Χασαπόπουλου στο *ΒΗΜΑ*: «Το Βατερλό των exit polls» (Κυριακή 14/6/2009), <http://www.tovima.gr/politics/article/?aid=273528>

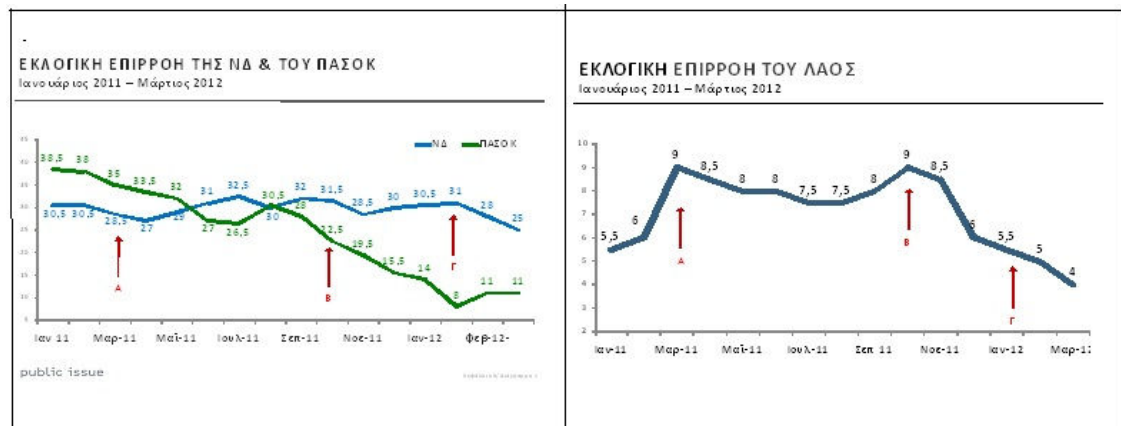
¹⁶ Η πρόβλεψη της Public Issue για τις ευρωεκλογές του 2009 υπάρχει στην ιστοσελίδα <http://www.publicissue.gr/1156/> Στην τελευταία προεκλογική εκτίμηση που δόθηκε στη δημοσιότητα (5/6/09), η εταιρεία εκτίμησε την επιρροή των Οικολόγων σε 7% (+/-1%). Το ποσοστό που έλαβαν τελικά ήταν 3.5%, ακριβώς το ½. Ένα σημαντικό τμήμα των δυνητικών ψηφοφόρων τους, που δήλωνε πρόθεση ψήφου, τελικά προτίμησε την αποχή. Ο ίδιος παράγοντας, δηλαδή η αυξημένη αποχή εξηγεί και την υποεκτίμηση –αντιστρόφως τώρα- της επιρροής του ΛΑΟΣ, ο οποίος έλαβε τελικά ποσοστό 7,2%, έναντι του εκτιμώμενου 4,5%.

¹⁷ Βλέπε σχετικά τα αποτελέσματα των δημοσκοπήσεων για τις ευρωεκλογές του 2009 στην ιστοσελίδα <http://www.eklogika.gr/gallup/>

¹⁸ <http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=272844>

ΓΡΑΦΗΜΑ 5: Παράδειγμα επιλεκτικής χρήσης του Πολιτικού Βαρόμετρου από τον ιστότοπο *Antinews*, 2011-2012

5.1. Η εξέλιξη της επιρροή ΝΔ, ΠΑΣΟΚ και ΛΑΟΣ, όπως αποτυπώθηκε διαχρονικά στο Πολιτικό Βαρόμετρο, κατά τη διετία 2011-2012. Με βέλη σημειώνονται οι μετρήσεις του Βαρόμετρου, στις οποίες αναφέρεται το *Antinews*. Το ΠΑΣΟΚ προηγείται μέχρι το Μάιο του 2011, ενώ το ΛΑΟΣ καταγράφει το υψηλότερο ποσοστό του, στη μέτρηση του Μαρτίου. Από την άνοιξη του 2011, ο συσχετισμός μεταβάλλεται υπέρ της ΝΔ, ενώ η δύναμη του ΛΑΟΣ περιορίζεται διαρκώς από τον περασμένο Νοέμβριο, εξαιτίας της συμμετοχής του κόμματος στην κυβέρνηση Παπαδήμου.



5.2. Η επιλεκτική χρήση του Βαρόμετρου, 2011-2012. Από την απαξίωση στην αποδοχή...

Μάρτιος 2011: Το προβάδισμα του ΠΑΣΟΚ, έναντι της ΝΔ και η ενίσχυση του ΛΑΟΣ που καταγράφεται, γίνεται αφορμή να επικριθεί και να αμφισβητηθεί η αξιοπιστία όχι μόνο της εταιρείας, αλλά και προσωπικά του δημοσκόπου. Τίτλος: «Σενάρια συγκυβέρνησης με τον Καρατζαφέρη ονειρεύεται ο Αλαφούζος»

Οκτώβριος 2011 – Ιανουάριος 2012: Κανένα πρόβλημα αξιοπιστίας. Το προβάδισμα της ΝΔ έναντι του ΠΑΣΟΚ και το άνοιγμα της ψαλίδας υπέρ της που καταγράφεται στο Βαρόμετρο, συνιστούν πλέον έγκυρη είδηση και παρουσιάζονται χωρίς αμφισβητήσεις. Τίτλος: «Εννέα μονάδες μπροστά η ΝΔ» (10/11) και «Προβάδισμα 16,5 μονάδων για τη ΝΔ» (1/12)

10/03/2011	07/10/2011	15/01/2012
<p>Σενάρια συγκυβέρνησης με τον Καρατζαφέρη ονειρεύεται ο Αλαφούζος</p>	<p>Εννέα μονάδες μπροστά η ΝΔ</p>	<p>Προβάδισμα 16,5 μονάδων για τη ΝΔ</p>
<p>Τίτλος: «Σενάρια συγκυβέρνησης με τον Καρατζαφέρη ονειρεύεται ο ομόλογος Αλαφούζου»</p>	<p>Τίτλος: «Εννέα μονάδες μπροστά η ΝΔ»</p>	<p>Τίτλος: «Προβάδισμα 16,5 μονάδων για τη ΝΔ»</p>

Υπήρξε, επίσης, σκόπιμη σύγχυση της εκτίμησης της Public Issue, τον Απρίλιο του 2009, η οποία *αφορούσε σε βουλευτικές εκλογές*, με το αποτέλεσμα των ευρωεκλογών, που αποτελούν, όπως είναι γνωστό, εντελώς διαφορετικού τύπου εκλογική αναμέτρηση. Στην «επιχειρηματολογία» του Γ. Πρετεντέρη δόθηκε αναλυτική απάντηση.¹⁹ Επιπλέον, αντικρούστηκε και η ατεκμηρίωτη δοξασία, σχετικά με την «αδυναμία» δυνατότητα εκλογικής πρόβλεψης²⁰. Ούτε και σε αυτήν την τοποθέτηση έχει υπάρξει μέχρι σήμερα αντίλογος.

Μετά το Μνημόνιο

Στην τελευταία φάση που διανύουμε, το ιστορικό των επικρίσεων συνεχίστηκε, τώρα «από τα δεξιά», με αφορμή την εκτίμηση για την εκλογική επιρροή των κομμάτων **τον Μάρτιο του 2011**²¹. Σε αυτήν την επίθεση πρωτοστάτησε ο ιστότοπος Antinews, με υβριστικό δημοσίευμα, υπό τον τίτλο: «Σενάρια συγκυβέρνησης με τον Καρατσαφέρη ονειρεύεται ο Όμιλος Αλαφούζου» που αναρτήθηκε στις 10/3/2011.²² Στις εν λόγω αναφορές, οι προβλέψεις της εταιρείας χαρακτηρίζονται αόριστα «μονίμως ανεπιτυχείς», γίνεται λόγος για «πίστη στη γραμμή του Μνημονίου»(!), ενώ, επιπλέον, η επίθεση προσωποποιείται, κάνοντας μνεία και στο «δημοσκόπο της μπαρούφας». Η περίπτωση του antinews δεν είναι βέβαια ούτε μοναδική ούτε η πλέον ακραία. Είναι όμως ενδεικτική και ως τέτοια θα αναλυθεί. Το συγκεκριμένο παράδειγμα αντιμετώπισης των ευρημάτων του ΠΒ είναι χαρακτηριστικό για την αντίληψη που κυριαρχεί στα περισσότερα Μέσα ενημέρωσης στην Ελλάδα, σχετικά με τη χρήση των δημοσκοπήσεων, αλλά και την αντιμετώπισή τους, όταν αυτές δεν εξυπηρετούν την πολιτική γραμμή τους. Οι συκοφαντικές επιθέσεις και ο «βρώμικος πόλεμος της προπαγάνδας» βέβαια δεν συνιστούν και το ιδανικότερο περιβάλλον για μια ερευνητική προσπάθεια, όπως αυτή του ΠΒ της Public Issue: Να παρακολουθήσει, δηλαδή, με το ερευνητικό εργαλείο του Βαρόμετρου –και στο μέτρο του επιστημονικά εφικτού- αξιόπιστα και αμερόληπτα την εξέλιξη της πολιτικής σκηνής και των τάσεων του εκλογικού σώματος.

Στο πρώτο τμήμα του **γραφήματος 5** (5.1), για να υπάρξει **μια ολοκληρωμένη και όχι αποσπασματική ή επιλεκτική εικόνα του ΠΒ**, παρατίθεται η εκτίμηση εκλογικής επιρροής της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ για ολόκληρο το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου 2011-Μαρτίου 2012, καθώς και η αντίστοιχη του ΛΑΟΣ. Στο δεύτερο τμήμα (5.2), παρατίθενται κατά χρονική σειρά, οι αναφορές του Antinews στα ίδια αποτελέσματα.

Τον *Μάρτιο του 2011*, η ανάδειξη του μεταναστευτικού προβλήματος και η ενίσχυση της κοινωνικής ανασφάλειας, είχαν ως αποτέλεσμα την άνοδο των θεμάτων του «νόμου και της τάξης» στην ατζέντα των κοινωνικών προτεραιοτήτων με επακόλουθη, την εκλογική ενίσχυση του ΛΑΟΣ. Τίποτα το απροσδόκητο, και καθόλου αποκλειστικά ελληνικό φαινόμενο. Ωστόσο, η ερμηνεία που προτιμήθηκε ήταν άλλη. Κατά το Antinews, δεν επρόκειτο για πραγματική εκλογική άνοδο ενός ακροδεξιού κομματικού σχηματισμού, αλλά αντιθέτως για αποκλειστικά «σχεδιασμένη πολιτική παρέμβαση». Οι χαρακτηρισμοί αποδίδονται από τον ανώνυμο σχολιαστή, «αξιωματικά», χωρίς προφανώς να αιτιολογούνται, λόγω της υψηλής -κατά τη γνώμη του - διαφοράς μεταξύ ΠΑΣΟΚ και ΝΔ (6,5%), που εκτιμάται από το ΠΒ, χωρίς βέβαια κανένα επιστημονικό επιχειρήμα, που να αμφισβητεί την ορθότητα της εκτίμησης. (**Γράφημα 5.2.1**). Ωστόσο, τον Μάρτιο του 2011

¹⁹ Βλέπε σχετικά το άρθρο του Γ. Μαυρή: «Ο Δημοσιογράφος - Δημοσκόπος κ. Ι.Πρετεντέρης», στην ιστοσελίδα <http://www.publicissue.gr/1168/15062009/> Η σύνοψη της απάντησης στάλθηκε και στο Βήμα, αλλά ουδέποτε δημοσιεύθηκε, λόγω «μεγέθους».

²⁰ Βλέπε σχετικά το άρθρο των Γ. Μαυρή και Γ. Συμεωνίδη στην Ελευθεροτυπία της 5ης Ιουλίου 2009, με τίτλο «Μαντεία, προφητεία ή επιστήμη;» (<http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=60537>). Μια εκτενέστερη εκδοχή του παραπάνω άρθρου υπάρχει στην ιστοσελίδα <http://www.publicissue.gr/1193/provlepsi/>

²¹ Το ΠΒ 3/2011, στην ιστοσελίδα: <http://www.publicissue.gr/1670/varometro-mar-2011/>

²² Βλέπε σχετικά στην ιστοσελίδα <http://www.antinews.gr/2011/03/10/90255/>

δεν υπήρχε μεταστροφή υπέρ της ΝΔ. Η πολιτική μεταστροφή υπέρ της ΝΔ συντελέστηκε αργότερα και το ΠΒ την κατέγραψε αμέσως. Η Νέα Δημοκρατία πέρασε μπροστά τον Ιούνιο του 2011, με 31%, έναντι 27%, ενώ μέχρι τον προηγούμενο μήνα, δηλαδή Μάιο του 2011, το ΠΑΣΟΚ προηγείτο της ΝΔ με 32%, έναντι 29%.²³

Το σημαντικό γεγονός επισημάνθηκε από την παρουσίαση της έρευνας στην ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, στις 12/6/2011: «Αλλαγή του σκηνικού, μπροστά η Ν.Δ.» Σύμφωνα με το Βαρόμετρο της Public Issue προηγείται με 31% έναντι 27% του ΠΑΣΟΚ.²⁴ Στο άρθρο του Γ.Μαυρή, με τίτλο: «Καταρρέει η επιρροή του ΠΑΣΟΚ και η εικόνα του Γ.Παπανδρέου», επισημαίνεται: Η κατάρρευση της εκλογικής επιρροής του κυβερνώντος κόμματος και της εικόνας του πρωθυπουργού οδηγούν σε ραγδαία ανατροπή του πολιτικού σκηνικού. Η εκλογική επιρροή του ΠΑΣΟΚ συνεχίζει για έναν ακόμη μήνα την ελεύθερη πτώση της. Μέσα σε 30 μόλις ημέρες το ΠΑΣΟΚ εμφανίζει απώλειες -5% και η εκλογική του επιρροή υπολογίζεται σε μόλις 27%, ενώ η πραγματική κοινωνική του επιρροή βρίσκεται κάτω από το 15% του συνολικού εκλογικού σώματος. Μόλις 1 στους 4 πολίτες (26%) πιστεύει ότι το ΠΑΣΟΚ θα καταφέρει να εξαντλήσει την 4ετία. Ας σημειωθεί, ότι η μείωση της εκλογική του επιρροής υπήρξε συνεχής επί 9 μήνες, ενώ επιταχύνθηκε το τελευταίο 4μηνο (από τον Μάρτιο και ύστερα) με μέσο όρο μηνιαίων απωλειών, 2,75%. Καταφέρνει έτσι το ΠΑΣΟΚ να «επιστρέψει» στις απαρχές του, δηλαδή στα επίπεδα των εκλογών του 1977 (25,3%), όταν - εισβάλλοντας ορμητικά στην πολιτική σκηνή της μεταπολίτευσης-, εδραιώθηκε στο εκλογικό σώμα, ως εναλλακτική λύση της διακυβέρνησης.»²⁵

Οι επικρίσεις κατά της εταιρείας επικεντρώθηκαν και στην εκτίμηση που αφορούσε την εκλογική επιρροή του ΛΑΟΣ, η οποία θεωρήθηκε «μαγειρεμένη». Κατά ειρωνικό τρόπο, η εξέλιξη των πραγμάτων τελικά δικαίωσε την εκτίμηση της δημοσκοπήσης, διότι το «όνειρο» για το οποίο κατηγορήθηκε η έρευνα «έγινε πραγματικότητα» και ο ΛΑΟΣ τελικά πήρε μέρος στην συγκυβέρνηση(!). Ωστόσο, η συγκεκριμένη «ερμηνεία» επιβεβαιώνει για άλλη μια φορά την υπερεκτίμηση του ρόλου των δημοσκοπήσεων στην Ελλάδα, ασθένεια από την οποία πάσχουν τόσοι αρκετοί πολιτικοί, όσο και δημοσιογράφοι.

Το άλλο σημαντικό γεγονός, που αποδεικνύει βέβαια την ερευνητική αυτονομία της εταιρείας και την έλλειψη οποιασδήποτε σκοπιμότητας είναι ότι το ΠΒ κατέγραψε τον περασμένο Νοέμβριο του 2011, **πρώτο μεταξύ των δημοσκοπήσεων της περιόδου, τη συνεχή πτώση του ΛΑΟΣ, λόγω της συμμετοχής του στην συγκυβέρνηση**. Αυτό το στοιχείο και πολύ περισσότερο το γεγονός ότι αυτό επισημάνθηκε άμεσα και στην ανάλυση της Public Issue αποσιωπάται χονδροειδώς (**Γράφημα 5.1.2**). Και όμως, το ΠΒ, **όπως ακριβώς έδειξε την άνοδο του ΛΑΟΣ** (λόγω της έξαρσης της εγκληματικότητας και της βίας) **το Μάρτιο του 2011 στο 9%**, (ΠΒ88)²⁶ **έτσι έδειξε και την πτώση του στο 5%** τον περασμένο Φεβρουάριο (ΠΒ99).²⁷ Σήμερα (Απρίλιος 2012) η Public Issue δέχεται την αντίστροφη μομφή, και μάλιστα προσωπικά από τον ίδιο τον αρχηγό του κόμματος, ότι δηλαδή σκοπίμως υποεκτιμά την επιρροή του ΛΑΟΣ....

Όπως ειπώθηκε, ήδη από τον Ιούνιο του 2011, το ΠΒ κατέγραψε τη νέα αλλαγή συσχετισμού υπέρ της ΝΔ. Φυσικά, οι βαρύτατες επικρίσεις που ο συγκεκριμένος ιστότοπος απέδιδε προηγουμένως στην εταιρεία, δεν τον εμπόδισαν τώρα, να υιοθετήσει -πρακτικά μόλις λίγους μήνες μετά- την **«εκτίμηση εκλογικής επιρροής»**, στο βαθμό που αυτή ευνοούσε τώρα την πολιτική του γραμμή. Η στροφή του Antinews στην προβολή και ανάλυση των ερευνών της η Public Issue, όταν οι εκτιμήσεις της έγιναν σύμφωνες με τις

²³ Βλέπε σχετικά ΠΒ 91, Ιούνιος 2011: <http://www.publicissue.gr/1782/varometro-june-2011/>

²⁴ http://news.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_politics_2_12/06/2011_445634

²⁵ Η σχετική ανάλυση, βρίσκεται στη διεύθυνση: <http://www.publicissue.gr/1784/var-analysi-june-2011/>

²⁶ <http://www.publicissue.gr/1670/varometro-mar-2011/>

²⁷ <http://www.publicissue.gr/1954/varometro-feb-2012/>

πολιτικές προτιμήσεις του συγκεκριμένου ιστότοπου υπήρξε πράγματι αξιοσημείωτη (Γράφημα 5.2.2 & 5.2.3)²⁸.

2. Οι τρεις βασικές μεθοδολογικές καινοτομίες

Από το συνοπτικό ιστορικό των διενέξεων που συνόδευσαν την τελευταία δεκαετία την ανάδειξη των δημοσκοπήσεων στην Ελλάδα και την εδραίωση του ΠΒ μεταξύ αυτών, γίνονται κατανοητές οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει κάθε αντίστοιχη ερευνητική προσπάθεια. Ας μετατοπίσουμε τώρα τη συζήτηση σε άλλη, περισσότερο ουσιαστική βάση και ας προσπαθήσουμε να αποτιμήσουμε την ερευνητική διαδρομή του ΠΒ. Συνοψίζοντας, από τις αρχές του 2004, η Public Issue²⁹ εισήγαγε τρεις βασικές καινοτομίες στην εκτίμηση της εκλογικής επιρροής των κομμάτων, που στηρίζεται στις έρευνες πρόθεσης ψήφου:

1. την **τηλεφωνική μέθοδο**, έναντι της έως τότε χρησιμοποιούμενης μεθόδου των ερευνών με προσωπικές συνεντεύξεις (face-to-face) και «χρήση κάλπης».
2. την κατάργηση της **στάθμισης** του δείγματος με την προηγούμενη ψήφο και την αντικατάστασή της, με τη μεθοδολογία της **ανάλυσης χρονολογικών σειρών** (time-series analysis) και, τέλος
3. την αλλαγή **του τρόπου παρουσίασης** των αποτελεσμάτων των δημοσκοπήσεων, με τη δημοσίευση της εκλογικής επιρροής των κομμάτων, αντί της παρουσίασης των αποτελεσμάτων με την λεγόμενη «αδιευκρίνιστη» ψήφο.

Με τον όρο **εκτίμηση εκλογικής επιρροής** (vote estimate) εννοείται ο επανυπολογισμός των ποσοστών των κομμάτων (percentage), ώστε τα αποτελέσματα της δημοσκόπησης να είναι συγκρίσιμα με τα εκλογικά αποτελέσματα (δηλαδή να μην συμπεριλαμβάνουν «αδιευκρίνιστη» ψήφο). Η εκτίμηση της εκλογικής επιρροής επιτυγχάνεται συνδυάζοντας την ανάλυση των **βραχυχρόνιων** τάσεων (δηλαδή εντός του τρέχοντος εκλογικού κύκλου) και των **μακροχρόνιων** τάσεων (δηλαδή του συνόλου των ιστορικά διαθέσιμων ερευνών) της πρόθεσης ψήφου.³⁰

Βασική ερευνητική κατεύθυνση της Public Issue αποτελεί η αξιοποίηση και ο συνδυασμός τόσο των μεθόδων και τεχνικών που έχουν αναπτυχθεί διεθνώς, τόσο από πανεπιστημιακούς όσο και εταιρείες δημοσκοπήσεων. Η μεθοδολογία της εκτίμησης της εκλογικής επιρροής που χρησιμοποιείται, είναι ιδιαίτερα καινοτομική και ενσωματώνει πολλές από τις ιδέες της σύγχρονης ακαδημαϊκής έρευνας. Σημαντική μεθοδολογική καινοτομία της Public Issue συνιστά επίσης η πρώιμη υιοθέτηση και χρήση, ήδη από την προεκλογική περίοδο των εκλογών του 2004, της **τεχνικής της εξομάλυνσης Kalman**, μεθόδου που αναπτύχθηκε αρχικά στη μηχανική (engineering), προκειμένου να διαχωριστούν τα «σήματα» (signals) από το «θόρυβο» (noise) (Green, Gerber & DeBoef 1999).³¹ Η εξομάλυνση Kalman άρχισε να χρησιμοποιείται από διακεκριμένους ακαδημαϊκούς στην πολιτική έρευνα στις αρχές της δεκαετίας του '90 (Beck 1990). Αξίζει να σημειωθεί, ότι το ινστιτούτο Gallup χρησιμοποίησε την εξομάλυνση Kalman στη μηνιαία χρονοσειρά της προεδρικής αποδοχής (presidential approval), για πρώτη φορά, τον

²⁸ Βλέπε σχετικά και τις ιστοσελίδες <http://www.antinews.gr/2011/10/07/126012/> και <http://www.antinews.gr/2012/01/15/143059/>

²⁹ Σε συνεργασία, τότε, με την εταιρεία VPRC.

³⁰ Για μια αναλυτικότερη παρουσίαση της μεθοδολογίας της Public Issue, σχετικά με την εκτίμηση της εκλογικής επιρροής των κομμάτων, καθώς και τη διάκριση βραχυχρόνιων και μακροχρόνιων τάσεων βλέπε <http://www.publicissue.gr/publicissue/varometro-methodology/> και Μαυρή και Συμεωνίδης 2007. Επίσης, τις διευκρινίσεις που δίνονται στην ιστοσελίδα: <http://www.publicissue.gr/1965/vote-estimation-faq/>

³¹ Η τεχνική παρουσιάζεται διεξοδικά στο Μαυρή και Συμεωνίδης 2005. Η μέθοδος Kalman χρησιμοποιείται σε ένα ευρύ πεδίο εφαρμογών, από την προστασία των αεροπλάνων από ραδιοφωνικά σήματα, κατά τη διαδικασία προσγείωσης, μέχρι το σήμα της ψηφιακής τηλεόρασης.

Φεβρουάριο του 2006 (Blumenthal 2006). Η μέθοδος χρησιμοποιείται όλο και πιο συχνά στην προσπάθεια πρόβλεψης εκλογικών αποτελεσμάτων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η ιδιαίτερα επιτυχής πρόβλεψη των Fisher, Ford, Jennings, Pickup και Wlezien (2011) για τις βρετανικές εκλογές του 2010.

Ο τρόπος παρουσίασης των αποτελεσμάτων

Η Public Issue, ακολουθώντας τη διεθνή πρακτική, επέλεξε να παρουσιάζει τα αποτελέσματα των ερευνών πρόθεσης ψήφου, με τη μορφή «εκτίμησης εκλογικής επιρροής», δηλαδή χωρίς την λεγόμενη «αδιευκρίνιση» ψήφο³². Με αυτόν τον τρόπο παρουσίασης επιτυγχάνεται το βασικό ζητούμενο μιας δημοσκοπήσης, δηλαδή η καταγραφή της επιρροής των κομμάτων, σε μια ενδεχόμενη εκλογική αναμέτρηση. Επίσης, καθιστά δυνατή τη σύγκριση με τα πραγματικά εκλογικά αποτελέσματα, προστατεύοντας το ευρύ κοινό από τη σύγχυση που προκαλεί, διαφορετικά, η σύγκριση της δημοσκοπικής «ψαλίδας» ανάμεσα στα ποσοστά των κομμάτων, με την πραγματική εκλογική τους διαφορά. Σύγχυση που, δυστυχώς, αναπαράγεται κατά κόρον στη χώρα μας.

Ωστόσο, δεν πρέπει να ξεφύγει της προσοχής, ότι κάθε υποκειμενική επέμβαση του ερευνητή στα δεδομένα μιας δημοσκοπήσης («διόρθωση») αποτελεί –αυτονόητα- εκτίμηση. Επομένως, ακόμη και οι σταθμίσεις αποτελούν, αντικειμενικά, μια (απλούστερη) μορφή εκτίμησης, ενώ οι εταιρίες που δημοσιοποιούν σταθμισμένα στοιχεία, δηλαδή σχεδόν το σύνολο των ελληνικών εταιριών, στην ουσία δίνουν εκτιμήσεις, ακόμη και αν δεν το ονομάζουν έτσι.

3. Αποτίμηση της πρόβλεψης της εκλογικής επιρροής

α. Οι βουλευτικές εκλογές του 2004

Το 2004, η Public Issue επιχείρησε για πρώτη φορά, να προβλέψει το αποτέλεσμα των βουλευτικών εκλογών³³. Η μεθοδολογία της πρόβλεψης στηρίχθηκε μόνο στην ανάλυση των προεκλογικών ερευνών, με τη βοήθεια τεχνικών ανάλυσης χρονολογικών σειρών. Κύριο χαρακτηριστικό των εκτιμήσεων ήταν η μεγάλη διαφορά μεταξύ ΝΔ – ΠΑΣΟΚ, διαφορά που δεν άφηνε καμιά αμφιβολία για τον νικητή των εκλογών, παρά την προπαγανδιστικές εκστρατείες που είχαν εξαπολύσει τα (τότε) φιλοκυβερνητικά Μέσα ενημέρωσης (βλέπε **γράφημα 1**).

Το εκτιμώμενο ποσοστό της ΝΔ κυμαινόταν, κατά τη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου, από 46% ως 47% και εκείνο του ΠΑΣΟΚ, από 41% ως 42%³⁴. Αυτές οι εκτιμήσεις έφεραν την Public Issue σε πλήρη αντιπαράθεση με το σύνολο των υπόλοιπων εταιριών του κλάδου, οι οποίες έδιναν πολύ μικρότερη διαφορά, μεταξύ ΝΔ-ΠΑΣΟΚ. Στις τελευταίες δημοσιοποιημένες έρευνες, πριν τη σχετική απαγόρευση, η διαφορά μεταξύ ΝΔ-ΠΑΣΟΚ κυμαίνονταν στις υπόλοιπες δημοσκοπήσεις από 2,9% (Metron Analysis) μέχρι 3,3% (MRB)³⁵. Επιπλέον, στις αναλύσεις των μέσων, που συνόδευαν την παρουσίαση των

³² Για τον τρόπο παρουσίασης των ερευνών πρόθεσης ψήφου στην Ευρώπη και την Αμερική βλέπε στην ιστοσελίδα <http://www.publicissue.gr/1193/provlepsi/>

³³ Σε αυτό το σημείο πρέπει να διευκρινισθεί, ότι ο όρος «πρόβλεψη» δεν χρησιμοποιείται με την τεχνική σημασία που έχει στη θεωρία των χρονολογικών σειρών (forecasting), καθώς η πρόβλεψη της εκλογικής επιρροής που δίνεται σε κάθε έρευνα δεν αποτελεί μια εκ των προτέρων πρόβλεψη του εκλογικού αποτελέσματος κατά την ημέρα των εκλογών, αλλά εκτίμηση της εκλογικής επιρροής των κομμάτων την χρονική περίοδο διεξαγωγής της έρευνας.

³⁴ Το σύνολο των προεκλογικών εκτιμήσεων της Public Issue για τις εκλογές του 2004 βρίσκεται συγκεντρωμένο στο άρθρο της *ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ*: «Πολιτική επιστράτευση των εταιριών γκάλοπ» (Κυριακή 14/3/2004). http://news.kathimerini.gr/4dcqj/w_articles_politics_100042_14/03/2004_97321

³⁵ Βλέπε σχετικά το άρθρο του Γ. Μαυρή, στην *ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ* (22/2/2004): «Η ψαλίδα και οι αδιευκρίνιστοι». (http://news.kathimerini.gr/4dcqj/w_articles_politics_1_22/02/2004_94837). Διαθέσιμο και στην ιστοσελίδα: <http://www.mavris.gr/707/psalida/>

ερευνών, η διαφορά μεταξύ των δύο μεγάλων κομμάτων εμφανιζόταν «να μειώνεται», καθώς πλησίαζε η ημέρα των εκλογών και δινόταν η εντύπωση του «εκλογικού θρίλερ», που δήθεν θα έκριναν οι περίφημοι «αναποφάσιμοι».

Ωστόσο, το αποτέλεσμα των εκλογών επιβεβαίωσε απολύτως την ορθότητα της πρόβλεψης. Σοβαρότερη αδυναμία της αποδείχθηκε η **υπερεκτίμηση του δικομματισμού**. Βασικότερη αιτία γι' αυτό υπήρξε το γεγονός, ότι η τηλεφωνική μέθοδος εφαρμοζόταν για πρώτη φορά, και μάλιστα σε προεκλογική περίοδο, κάτι που –ελλείπει προηγούμενης εμπειρίας- δεν επέτρεπε την επιστημονική μέτρηση της μεροληψίας των τηλεφωνικών ερευνών.

β. Οι βουλευτικές εκλογές του 2007³⁶

Με βάση την εμπειρία που αποκτήθηκε στις εκλογές του 2004, η εταιρεία βελτίωσε τη μεθοδολογία της, στηρίζοντας πλέον την εκτίμηση **στην ανάλυση της διαχρονικής εξέλιξης της επιρροής των κομμάτων** και χρησιμοποιώντας, για το σκοπό αυτό, το σύνολο των διαθέσιμων ερευνών της. Η μεθοδολογία αυτή διαφοροποίησε περαιτέρω την Public Issue από τις υπόλοιπες εταιρείες δημοσκοπήσεων, ως προς την εκτίμηση για τη διαφορά ΝΔ-ΠΑΣΟΚ, σε όλη τη διάρκεια του εκλογικού κύκλου (**γράφημα 6**)³⁷, αλλά και κατά τη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου των εκλογών του Σεπτεμβρίου του 2007³⁸, καθώς τα αποτελέσματα της πρόβλεψης οδηγούσαν στο συμπέρασμα, ότι η διαφορά μεταξύ των δύο μεγάλων κομμάτων ήταν αρκετά μεγαλύτερη από αυτή που εκτιμούσαν οι υπόλοιπες εταιρείες.

Γράφημα 6: ΒΗΜΑ (24/6/2007)



³⁶ Για την τελευταία δημοσιευμένη προεκλογική εκτίμηση της Public Issue στις εκλογές του 2007 βλέπε τις ιστοσελίδες: <http://www.publicissue.gr/34/electoral-barometer-3rd-wave-august-2007/>. Επίσης, την τηλεοπτική παρουσίαση της εκτίμησης <http://www.skai.gr/player/tv/?mmid=58283>. Τέλος, αναλυτικός κατάλογος των προεκλογικών δημοσκοπήσεων όλων των εταιρειών για τις βουλευτικές εκλογές του 2007, είναι διαθέσιμος στην ιστοσελίδα: <http://www.electionwatch.gr/index.php/surveys/>

³⁷ Βλέπε σχετικά, αντί πολλών, το ιδιαίτερο χρήσιμο για την ιστορική μνήμη, άρθρο του Γρηγόρη Τζοββέρα, στην εφημερίδα το *ΒΗΜΑ*: «Ο πόλεμος των προγνωστικών: 7 εταιρείες, 7 αποτελέσματα. Πού συγκλίνουν και πού αποκλίνουν τα ευρήματα των δημοσκοπήσεων που διεξήχθησαν το τελευταίο δεκαπενθήμερο» (Κυριακή 24 Ιουνίου 2007). Στο άρθρο περιέχονται συγκριτικά στοιχεία για όλες τις έρευνες. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.mavris.gr/916/polls-2007-attack/>. Επίσης, τη συζήτηση με τη Σία Κοσιώνη, στο κεντρικό δελτίο ειδήσεων του ΣΚΑΪ (19/6/2007), με αφορμή τις αποκλίσεις στις δημοσιευμένες δημοσκοπήσεις <http://www.mavris.gr/871/propaganda-polls/>

³⁸ Για μια εκτενή παρουσίαση του προεκλογικού βαρόμετρου βλέπε Μαυρής και Συμεωνίδης 2007.

Και αυτή τη φορά, η προσπάθεια συσκότισης της πραγματικότητας στηρίχθηκε στη θεωρία του «ντέρμπυ»: η αναμέτρηση θα κρινόταν στο «τέλος», και πάλι χάρη στην ψήφο των «αναποφάσιστων». Και, όμως, ο κομματικός συσχετισμός που αποκάλυψε το εκλογικό αποτέλεσμα του 2007 αποδείχθηκε ίσως ο πλέον παγιωμένος, σε ολόκληρη την μεταπολιτευτική περίοδο. Η τελική πρόβλεψη της Public Issue έδινε **42% στη ΝΔ και 38% στο ΠΑΣΟΚ**³⁹, ενώ αντίθετα, στις τελευταίες δημοσιευμένες δημοσκοπήσεις των υπόλοιπων εταιριών η διαφορά μεταξύ ΝΔ-ΠΑΣΟΚ κυμαίνονταν από 0,3% (!) (MARC) ως 2,1% (MRB)⁴⁰. Ωστόσο, το εκλογικό αποτέλεσμα, περισσότερο ακόμη και εκείνο του 2004, αποτέλεσε απόλυτη δικαίωση της μεθοδολογίας της εταιρείας. Παρόμοιας έκτασης επιβεβαίωση πρόβλεψης, μπορεί να εξηγηθεί μόνον λόγω της **σταθερότητας των σχέσεων εκπροσώπησης και των κομματικών ταυτίσεων που χαρακτήρισε τον εκλογικό κύκλο 2004-2007**.

γ. Οι βουλευτικές εκλογές του 2009

Η Public Issue κατέγραψε έγκαιρα την ανατροπή του πολιτικού σκηνικού και την ανάκαμψη του ΠΑΣΟΚ, που συντελέστηκε το φθινόπωρο του 2008. Σύμφωνα με την εκτίμηση του Οκτωβρίου του 2008, **το ΠΑΣΟΚ προηγείτο ήδη της ΝΔ με 36%, έναντι 35%**⁴¹. Τον Απρίλιο του 2009, η Public Issue εκτίμησε την «ψαλίδα» μεταξύ ΠΑΣΟΚ και ΝΔ σε **7,5%** (41,5% έναντι 34%), προεξοφλώντας την άνετη επικράτησή του ΠΑΣΟΚ στις βουλευτικές εκλογές, όποτε και αν αυτές γίνονταν⁴². Η εκτίμηση προκάλεσε σφοδρές επικρίσεις (βλέπε παραπάνω το πρωτοσέλιδο της Αυριανής). Αξίζει να σημειωθεί ότι εκείνη την περίοδο η εταιρεία ήταν η μόνη που εκτιμούσε τη διαφορά μεταξύ των δύο μεγάλων κομμάτων σε αυτά τα επίπεδα, καθώς και το γεγονός, ότι η αυτοδυναμία του ΠΑΣΟΚ ήταν πολύ πιθανό ενδεχόμενο.

Η τελική πρόβλεψη της Public Issue για τις εκλογές του Οκτωβρίου 2009 ήταν 41,5% και 153 έδρες για το ΠΑΣΟΚ και 35,5% για τη ΝΔ, δηλαδή διαφορά 6 ποσοστιαίων μονάδων, ενώ το ποσοστό των Οικολόγων εκτιμήθηκε στο 2,5%⁴³. Η αποτίμηση της πρόβλεψης δείχνει ότι, **πράγματι, υπήρξε σφάλμα στην εκτίμηση του μεγέθους** της διαφοράς, η οποία **υποεκτιμήθηκε** (6 μονάδες, αντί της πραγματικής 10,4). Η θεωρητική εξήγηση της υποεκτίμησης θα αποτελέσει αντικείμενο ειδικότερης ανάλυσης, ωστόσο, στα πλαίσια του παρόντος άρθρου, μπορεί να δοθεί μια σύντομη εξήγηση.

Οι βασικότερες αιτίες της υποεκτίμησης είναι δύο: **Πρώτον**, η μικρή χρονική απόσταση των ευρωεκλογών από τις βουλευτικές εκλογές δεν επέτρεψε την ορθή καταγραφή της επίδρασης του αποτελέσματος των ευρωεκλογών στο εκλογικό σώμα, καθώς δεν μεσολάβησε επαρκής αριθμός ερευνών μεταξύ των δύο εκλογικών αναμετρήσεων. Στην ουσία, η πρόωρη προκήρυξη των βουλευτικών εκλογών δεν επέτρεψε παρά την πραγματοποίηση μόνον δύο κυμάτων του προεκλογικού βαρομέτρου⁴⁴. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να μην γίνει αντιληπτή η επίδραση της εκλογικής μεταβολής που κατέγραψε η ευρωεκλογική κάλπη, υπέρ του ΠΑΣΟΚ (bandwagon effect), αλλά αντιθέτως,

³⁹ Η τελική πρόβλεψη της Public Issue δημοσιοποιήθηκε στο δελτίο ειδήσεων του τηλεοπτικού σταθμού ΣΚΑΪ στις 31/8/2007. Βλέπε και: <http://www.mavris.gr/916/polls-2007-attack/>

⁴⁰ Για μια αναλυτική σύγκριση των τελευταίων προεκλογικών δημοσκοπήσεων βλέπε το σχετικό άρθρο του Γ. Συμεωνίδη στην ιστοσελίδα <http://www.publicissue.gr/53/derby/>

⁴¹ Βλέπε το σχετικό ΠΒ 10/2008 στην ιστοσελίδα: <http://www.publicissue.gr/846/barometer-2008-oct/>
Η σχετική ανάλυση του Γ. Μαυρή στην ιστοσελίδα <http://www.publicissue.gr/859/25-days/>

⁴² Η έρευνα δημοσιεύθηκε στην *Καθημερινή*, την Κυριακή 12/4/2009. Βλέπε σχετικά στην ιστοσελίδα http://news.kathimerini.gr/4dcgi/ w_articles politics 2_12/04/2009_310955

⁴³ Η εκτίμηση της Public Issue δημοσιεύτηκε στην *Καθημερινή*, την Παρασκευή 18/9/2009. Βλέπε σχετικά στην ιστοσελίδα http://news.kathimerini.gr/4dcgi/ w_articles politics 2_18/09/2009_329813

⁴⁴ Για την κάλυψη των βουλευτικών εκλογών του 2009 από την Public Issue, βλέπε την ιστοσελίδα: <http://www.publicissue.gr/category/pi/elections-2009/>

να υπερεκτιμηθεί η μεροληψία των ερευνών εις βάρος της ΝΔ, δεδομένου ότι ελήφθη υπόψη μόνον η μέχρι τότε καταγραφείσα απόκλιση της ευρωεκλογικής από τη βουλευτική επιρροή της. Πράγματι, η μέση απόκλιση της ευρωεκλογικής από τη βουλευτική επιρροή της ΝΔ το 1981, το 1989 και το 2004, δηλαδή στις 3 περιπτώσεις που οι δύο εκλογικές αναμετρήσεις πραγματοποιήθηκαν ταυτόχρονα ή απείχαν μεταξύ τους λίγους μήνες, υπολογίσθηκε σε 3,6%, ενώ στην περίπτωση του 2009 προέκυπτε μόλις 1,2%. **Δεύτερον**, υπάρχουν μια σειρά τεχνικά ζητήματα, που αφορούν στην ανάλυση των χρονολογικών σειρών των δημοσκοπήσεων, τα οποία οδήγησαν στην υποεκτίμηση της διαφοράς, όπως πχ ποια είναι τα κατάλληλα υποδείγματα για την μέτρηση της μεροληψίας των ερευνών και ο υπολογισμός του βάρους των βραχυχρόνιων και των μακροχρόνιων τάσεων στην συνολική εκτίμηση.

Γενικότερα, εάν αφαιρεθεί ο βαρύτατος πέπλος της επικοινωνιακής εντύπωσης, η τελική πρόβλεψη μπορεί να κριθεί επιτυχής, με βάση μια σειρά κριτηρίων, που είναι εύκολα αποδεκτά στα πλαίσια μιας οποιασδήποτε ακαδημαϊκής συζήτησης για δημοσκοπήσεις, όχι όμως και στο κανιβαλικό πλαίσιο της ελληνικής πολιτικής και τηλεοπτικής σκηνής. Η εκτίμηση πρόβλεψε με επιτυχία τον νικητή, τη σειρά των κομμάτων, καθώς και τον αριθμό των κομμάτων που εξασφάλισαν κοινοβουλευτική εκπροσώπηση, ενώ το μέσο απόλυτο σφάλμα της πρόβλεψης για τα 5 κόμματα της Βουλής ήταν μόλις 1,3%. Άλλωστε, οι αποτυχίες των εταιριών δημοσκοπήσεων να προβλέψουν με ακρίβεια τα εκλογικά αποτελέσματα είναι συχνές και δεν αποτελούν αποκλειστικά ελληνικό φαινόμενο. Αξίζει να αναφερθούν μερικές από αυτές: α) Οι δημοσκοπήσεις το 1992 στη Μεγάλη Βρετανία και το exit poll που διενεργήθηκε το 2004 από το National Election Pool στις προεδρικές εκλογές των ΗΠΑ απέτυχαν να προβλέψουν τον νικητή των εκλογών. β) Η γνωστότερη και πιο έγκυρη εταιρεία δημοσκοπήσεων στον κόσμο, η Gallup, δημοσίευσε στις 31/10/2010, μόλις 2 ημέρες πριν τις αμερικανικές βουλευτικές εκλογές, την εκτίμησή της για το εκλογικό αποτέλεσμα: 55% για τους Ρεπουμπλικάνους και 40% για τους Δημοκρατικούς. Το αποτέλεσμα αυτό θα έδινε 272 έδρες στους Ρεπουμπλικάνους, τη μεγαλύτερη πλειοψηφία από το 1920! Το πραγματικό αποτέλεσμα ήταν 49,7% για τους Ρεπουμπλικάνους και 44,7% για τους Δημοκρατικούς, ενώ οι Ρεπουμπλικάνοι ελέγχουν πλέον 239 έδρες⁴⁵.

δ. Προσαρμογή της μεθοδολογίας μετά τις εκλογές του 2009

Η Public Issue προσπαθώντας να διορθώσει τα νέα προβλήματα που αναδείχθηκαν το 2009, αναθεώρησε εκ νέου τη μεθοδολογία της. Οι πιο σημαντικές βελτιωτικές αλλαγές στις οποίες προχώρησε είναι:

Πρώτον, η διόρθωση της μεροληψίας στηρίζεται πλέον σε στατιστικά υποδείγματα, που συσχετίζουν την μεροληψία με το μέγεθος της αδιευκρίνιστης ψήφου και

Δεύτερον, το βάρος των βραχυχρόνιων και μακροχρόνιων τάσεων στη συνολική εκτίμηση εξαρτάται από πολιτικό κλίμα της εκάστοτε περιόδου και τη σχετική ακρίβεια των δύο επιμέρους εκτιμήσεων στις προηγούμενες εκλογικές αναμετρήσεις.

Ταυτόχρονα, η δραματική μεταβολή του πολιτικού κλίματος, μετά την υπογραφή του Μνημονίου, οδήγησαν **σε σημαντικές αλλαγές και του τρόπου παρουσίασης** της μηνιαίας εκτίμησης της εκλογικής επιρροής των κομμάτων:

⁴⁵ Βλέπε σχετικά το άρθρο του Γ. Συμεωνίδη στην ιστοσελίδα <http://www.publicissue.gr/1562/gallup/>

Πρώτον, αναβαθμίστηκε η σημασία του περιθωρίου σφάλματος της εκτίμησης και των διαστημάτων εμπιστοσύνης που προκύπτουν από αυτό.

Δεύτερον, λόγω της μεγάλης αβεβαιότητας για το ύψος της συμμετοχής στις επόμενες βουλευτικές εκλογές, η Public Issue δημοσιεύει και μια εκτίμηση της επίδρασης της αποχής στην εκλογική επιρροή των κομμάτων και

Τρίτον, λόγω της αδυναμίας ακριβούς εκτίμησης του αριθμού των κομμάτων της επόμενης Βουλής, η εταιρεία δημοσιεύει την πρόβλεψη του αριθμού των εδρών που εξασφαλίζει κάθε κόμμα, σε ενδεχόμενες βουλευτικές εκλογές, σε συνάρτηση με τον αριθμό των κομμάτων που είναι πιθανό να εκπροσωπηθούν στην επόμενη Βουλή⁴⁶.

4. Επίλογος

Ο αριθμός των 100 κυμάτων του ΠΒ που συμπληρώθηκαν τον Μάρτιο δικαιώνουν την ερευνητική διαδρομή και τις αρχές της Public Issue. Η συνέχεια, η συνέπεια και η αξιοπιστία καταξίωσαν το ΠΒ, ως ένα σημαντικό εργαλείο αποτύπωσης των πολιτικών εξελίξεων της ύστερης μεταπολιτευτικής περιόδου. Το 2004 και το 2007 «εναντίον του ρεύματος» εκτιμήθηκε ορθά το μεγάλο προβάδισμα της ΝΔ. Επίσης, το 2009, παρά το σφάλμα της τελικής υποεκτίμησης προεξοφλήθηκε έγκαιρα, η εκλογική νίκη του ΠΑΣΟΚ με μεγάλη διαφορά.

Οι εκλογές του 2009 αποτελούν ένα σημαντικό δίδαγμα για όλους. Η αποτυχία της πρόβλεψης του μεγέθους της διαφοράς υπενθυμίζει τα όρια των προσδοκιών που αναπτύσσονται για τις προβλέψεις. Η πιθανότητα σφάλματος υπάρχει σε κάθε απόπειρα πρόβλεψης. Συνεπώς, οι προβλέψεις πρέπει να αντιμετωπίζονται σαν αυτό που πραγματικά είναι: αποτέλεσμα μιας επιστημονικής προσπάθειας και όχι «μαγεία» ή «προφητεία». Παράλληλα, η μελέτη της εξέλιξης της εκλογικής επιρροής των κομμάτων την διετία 2007 – 2009 φέρνει στο προσκήνιο ένα από τα σημαντικότερα ζητούμενα των εκτιμήσεων που στηρίζονται στις δημοσκοπήσεις. Η ικανότητα έγκαιρης και αξιόπιστης ανίχνευσης των τάσεων του εκλογικού σώματος αποτελεί το ίδιο, αν όχι περισσότερο, σημαντική επιτυχία από την απόλυτη ακρίβεια της εκτίμησης των εκλογικών αποτελεσμάτων. Αυτό το συμπέρασμα αποκτά σήμερα ιδιαίτερη σημασία, καθώς διανύουμε μια περίοδο μετασχηματισμού του κομματικού συστήματος και το πολιτικό σκηνικό μεταβαίνει ταχύτατα σε ένα νέο σημείο ισορροπίας. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, η προσπάθεια αντικειμενικής καταγραφής των τάσεων του εκλογικού σώματος αποτελεί συμβολή στο δημοκρατικό δικαίωμα των πολιτών για ελεύθερη και αξιόπιστη πληροφόρηση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Beck Nathaniel. (1990). "Estimating Dynamic models using Kalman Filtering". *Political Analysis* Vol.1:121-156.

Blumenthal Mark. (2006). "Gallup & the Samplermiser". Διαθέσιμο διαδικτυακά στην ιστοσελίδα: http://www.mysterypollster.com/main/2006/02/gallup_the_samp.html

DeLurgio Stephen A. (1998). *Forecasting Principles and Applications*. Singapore: McGraw-Hill.

Electoral Studies. (2011). "Special Symposium: Electoral Forecasting Symposium". *Electoral Studies* 30 (June):247-287.

Erikson Robert S., and Christopher Wlezien. (2008). "Are Political Markets Really Superior to Polls as Election Predictors?" *Public Opinion Quarterly* 72(2): 190-215.

⁴⁶ Βλέπε σχετικά την αναλυτική παρουσίαση του βαρόμετρου στην ιστοσελίδα <http://www.publicissue.gr/1944/varometro-dec-2011/>

- Fisher Stephen, Ford Robert, Jennings Will, Pickup Mark and Wlezien Christopher.** (2011). "From polls to votes to seats: forecasting the 2010 British general election." *Electoral Studies*, 30(June):250-257.
- Green Donald, Alan Gerber and Suzanna De Boef.** (1999). "Tracking opinion over time. A method for reducing sampling error." *Public Opinion Quarterly* 63:178-192.
- Lewis-Beck, Michael and Tom W.Rice.** (1992). *Forecasting Elections*. Washington DC: Congressional Quarterly.
- Μαυρής Γιάννης.** (2006). «Προπαγάνδα και Δημοσκοπήσεις». Διαθέσιμο διαδικτυακά στην ιστοσελίδα: <http://www.mavris.gr/42/propaganda-via-the-polls/>
- Μαυρής Γιάννης και Γιώργος Συμεωνίδης.** (2005). «Βουλευτικές εκλογές 2004: Πρόβλεψη εκλογικού αποτελέσματος και επίδραση της προεκλογικής περιόδου». *Η κοινή γνώμη στην Ελλάδα 2004*: επιμέλεια Χριστόφορος Βερναρδάκης, 17-56. Αθήνα: Σαββάλας. Διαθέσιμο και διαδικτυακά στην ιστοσελίδα: <http://www.mavris.gr/403/2680-prediction/>
- Μαυρής Γιάννης και Γιώργος Συμεωνίδης.** (2007). «Η πρόβλεψη του εκλογικού αποτελέσματος και η σημασία της προεκλογικής περιόδου για τις βουλευτικές εκλογές του 2007.» Στο *Βαρόμετρο 2007: Οι έρευνες Κοινής Γνώμης της Public Issue*, επιμέλεια Γιάννης Μαυρής, 85-125. Αθήνα: Public Issue. Διαθέσιμο και διαδικτυακά στην ιστοσελίδα: <http://www.mavris.gr/1798/tomos-meros-2-3/>
- Μαυρής Γιάννης και Γιώργος Συμεωνίδης.** (2009). «Μαντεία, προφητεία ή επιστήμη;». *Ελευθεροτυπία* 5/7/2009. Μια πληρέστερη εκδοχή του άρθρου διατίθεται διαδικτυακά στην ιστοσελίδα: <http://www.publicissue.gr/1193/provlepsi/>